

21.03.2026

Rola humanisty w dobie kryzysu klimatycznego. Spotkanie z Andrzejem Marcem (cz. 2)

Głównym tematem drugiej części rozmowy z dr. Andrzejem Marcem, autorem nagradzanej publikacji *Antropocień – filozofia i estetyka po końcu świata* (2021), jest pytanie o rolę humanisty, a szczególnie polonisty, w dobie kryzysu humanistycznego. Osłą rozmowy jest pytanie o sprawczość: nie tylko humanistów, częściej raportujących lub opisujących kryzys, niż wymyślających empirycznie sprawdzalne sposoby jego zażegnania, ale nas wszystkich, którzy żyjemy w rzeczywistości, która zdaje się zapowiadać nieuchronną katastrofę.

Kryzys, w którym się znaleźliśmy, jest kryzysem braku pojęć, braku opowieści i braku fikcji. Tymczasem, jak pisze Donna Haraway, to opowieści są w stanie ocalić świat. Humanistyka ma moc kreacji i profetyczną właściwość wytwarzania potencjalnych scenariuszy przyszłości, wytwarzania nowej rzeczywistości. Potrzebne jest jej jednak odzyskanie witalności i sprawczości, ale nie nastąpi to bez elementu ryzyka i gotowości na porażkę. Z tego powodu pytanie o zaangażowanie i sprawczość, zadawane w tej rozmowie na wiele sposobów i w odmiennych kontekstach, wydaje się szczególnie interesujące i warte głębszej analizy.

Z rozmowy dr. hab. Justyny Tabaszewskiej, prof. IBL PAN z dr. Andrzejem Marcem dowiemy się również:

- Skąd wzięło się przekonanie, że jako badacze możemy się zajmować tylko tym, co się zakończyło?
- Czy naszym obowiązkiem jako humanistów, polonistów, jest zmieniać świat? Jeśli możemy, chcemy lub powinniśmy się zaangażować, to w jaki sposób?
- Czy humaniści mogą sobie pozwolić na porażki i przegrane, które są przecież częścią rozwoju? I dlaczego tak źle je znoszą?

Część 1. rozmowy dostępna jest jako *Nasze relacje z bytami pozaludzkimi*

dr Andrzej Marzec – filozof, krytyk filmowy, adiunkt na UAM w Poznaniu, wykładowca na ASP w Katowicach, SWPS oraz UAP w Poznaniu. Jego zainteresowania badawcze skupiają się wokół: spekulatywnego realizmu, ontologii zwróconej ku przedmiotom, humanistyki środowiskowej, mrocznej ekologii oraz

współczesnego kina alternatywnego. Autor książek: *Widmontologia. Teoria filozoficzna i praktyka artystyczna ponowoczesności* (2015) oraz *Antropocień – filozofia i estetyka po końcu świata* (2021), a także współredaktor książki *Derrida and Film Studies* (2025).

dr hab. Justyna Tabaszewska, prof. IBL PAN - zajmuje się badaniami nad pamięcią i afektami, studiami temporalnymi, ekokrytyką oraz polską literaturą i kulturą współczesną. Obecnie pracuje nad dwoma projektami: pierwszy dotyczy pamięci przyszłości (jej funkcji i form) w literaturze oraz kulturze Europy Środkowej, drugi – pamięci środowiskowej oraz alternatywnych skal pamięci. Członkini redakcji „Tekstów Drugich” oraz jedna z redaktorów naczelnych „Memory Studies Review”, autorka czterech książek, w tym *Humanistyki służebnej* (2022) oraz *Afektywnych poetyk pamięci* (2022).

Linki do wymienionych w rozmowie publikacji i filmów:

- K. Barad, *On Touching – The Inhuman That Therefore I Am*, „Differences” 23(3)/2012, s. 212
- K. Barad, *After the End of the World: Entangled Nuclear Colonialisms, Matters of Force, and the Material Force of Justice*, „Theory & Event” 22(3)/2019, s. 530–531.
- K. Barad, *Meeting the Universe Halfway. Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*, Duke University Press, Durham 2007.
- J. Bennett, *Vibrant Matter. A Political Ecology of Things*, Duke University Press, Durham, London 2010.
- Federico Campagna, *Prophetic Culture: Recreation for Adolescents*, London, 2021,
- tegoż, *Otherworlds: Mediterranean Lessons on Escaping History*, London, 2025.
- D. Haraway, *Wiedze usytuowane. Kwestia nauki w feminizmie i przywilej ograniczonej/częściowej perspektywy*, tłum. A. Czarnacka, dostęp pod adresem internetowym: <http://www.ekologiasztuka.pl/pdf/f0062haraway1988.pdf>
- Maja Lunde, tzw. „tetralogia klimatyczna”: *Bienes Historie* (2015) – pol. *Historia pszczoł*, przeł. Anna Marciniakówna (2016); *Blå* (2017) – pol. *Błękit*, przeł. A. Marciniakówna (2018); *Przewalskis hest* (2019) – pol. *Ostatni*, przeł. Mateusz Topa (2021).
- A. Marzec, *Antropocień. Filozofia i estetyka po końcu świata*, Warszawa 2021.
- Tegoż, *Zmierzch Natury – w stronę ekologii politycznej Bruno Latoura*, „Kultura Współczesna. Teoria, Interpretacje, Praktyka” 1 (2011),
- T. Morton, *Humankind: Solidarity with Nonhuman People*, Verso, London–New York 2017.
- Tegoż, *Being Ecological*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts 2018.

Seria podcastu
"Spotkania
Biuletynu",
zatytułowana
"Polonistyka
zaangażowana",
realizowana jest

w ramach projektu "Polonistyka wobec wyzwań współczesnego świata".
Dofinansowano ze środków budżetu państwa w ramach programu
Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa II”
(numer projektu: NdS-II/SP/0264/2024/01).

Strona internetowa projektu: <https://biuletynpolonistyczny.pl/pl/projects/polonistyka-wobec-wyzwan-wspolczesnego-swiata,1851/details>

Intro i outro

- Muzyka Piotr Lakwaj, czyta Aldona Brycka-Jaskierska
- Producent: Torba reportera i podcastera

Identyfikacja wizualna: Klaudia Węgrzyn

Media społecznościowe "Biuletynu Polonistycznego":

- <https://www.facebook.com/BiuletynPolonistyczny/>
 - https://twitter.com/B_Polonistyczny
 - <https://www.youtube.com/@biuletynpolonistyczny8801/>
 - <https://www.instagram.com/biuletyn.polonistyczny/>
-

<https://biuletynpolonistyczny.pl/>
biuletyn.polonistyczny@ibl.waw.pl
#BiuletynPolonistyczny #Geopolonistyka #PolishStudies
#Polonistyka zaangażowana

Linki:

- <https://www.youtube.com/watch?v=ZCIONlYvI0A>
- <https://www.spreaker.com/episode/rola-humanisty-w-dobie-kryzysu-klimatycznego-spotkanie-z-andrzejem-marcem-cz-2--69146149>
- <https://open.spotify.com/episode/6er6tI1xSmsH6VWYFJUp61>

Słowa kluczowe: Polonistyka zaangażowana, ekokrytyka

Rozmówca: Justyna Bohdana Tabaszewska

Rozmówca: Andrzej Marzec